

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2026. gada 2. jūnijā

Senāts šādā sastāvā: senators referents Māris Leja, senatores Irīna Jansone un Sandra Kaija

rakstveida procesā izskatīja kriminālietu sakarā ar apsūdzētā /Persona A/ aizstāvja zvērināta advokāta Mārtiņa Knipša un apsūdzētā /Persona B/ aizstāvja zvērināta advokāta Ģirta Miķelsona kasācijas sūdzībām par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 23. maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas rajona tiesas 2022. gada 7. februāra spriedumu

[1.1] /Persona A/, personas kods /personas kods/, un /Persona B/, personas kods /personas kods/, atzīti par nevainīgiem apsūdzībā pēc Krimināllikuma 115.¹ panta par apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpšanu, radot būtisku kaitējumu, un attaisnoti.

[1.2] Ar Rīgas rajona tiesas 2022. gada 7. februāra blakus lēmumu Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un Dabas aizsardzības pārvaldes uzmanība vērsta uz nepilnībām un pretrunām, kas konstatētas apdraudēto savvaļas sugu īpatņu un Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ panta pirmajā daļā minēto dzīvnieku reģistrācijas kārtībā.

[2] Ar Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 23. maija spriedumu, iztiesājot lietu sakarā ar Daudznozaru specializētās prokuratūras prokurores Santas Katkevičas apelācijas protestu un cietušās Dabas aizsardzības pārvaldes apelācijas sūdzību, Rīgas rajona tiesas 2022. gada 7. februāra spriedums atcelts.

[2.1] /Persona A/ un /Persona B/ atzīti par vainīgiem Krimināllikuma 115.¹ pantā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un katrs sodīts ar naudas sodu piecu Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā jeb 3 500 euro.

Apelācijas instances tiesa konstatēja, ka /Persona A/ un /Persona B/, iegādājoties un turot Amerikas pumu (*Puma concolor*), pārkāpa Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ panta pirmās daļas 1. punktā un trešajā daļā noteikto aizliegumu, jo nebija reģistrējuši pumas turēšanas vietu, kas ir obligāts nosacījums tās iegādei un turēšanai.

Ar šādām darbībām apsūdzētie radīja būtisku kaitējumu, proti: 1) puma tika turēta labturības prasībām neatbilstošos apstākļos, un 2) ievērojami apdraudēta pumas īpašnieka (turētāja), mājsaimniecībā dzīvojošo personu un apkārtējās sabiedrības drošība.

[2.2] SIA „Rīgas Nacionālais zooloģiskais dārzs” labā no katra apsūdzētā piedzīti procesuālie izdevumi 16 672,12euro par lietiskā pierādījuma – pumas – uzturēšanu.

[3] Par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 23. maija spriedumuapsūdzētā /Persona B/ aizstāvis Ģ. Miķelsons iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[3.1] /Persona B/ celtā apsūdzība neatbilst Kriminālprocesa likuma 405. panta prasībām; apsūdzības trūkumi ir ierobežojuši apsūdzētā tiesības uz aizstāvību.

[3.1.1] No apsūdzības nav saprotams, ar kādām darbībām vai bezdarbību apsūdzētie ir pārkāpuši Padomes Regulas Nr. 338/97 „Par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību” (turpmāk arī – Regula Nr. 338/97) normas, jo apsūdzībā norādītie regulas panti nosaka tās mērķi, dalībvalstu tiesības un definē jēdzienu „tirdzniecība”, bet nenosaka konkrētu aizliegto rīcību vai obligāti veicamu darbību.

[3.1.2] Apsūdzībā nav norādīts, kuras tieši Ministru kabineta 2009. gada 6. oktobra noteikumu Nr. 1139 „Starptautiskās tirdzniecības apdraudēto savvaļas sugu īpatņu uzglabāšanas, reģistrācijas, turēšanas nebrīvē, marķēšanas, tirdzniecības un sertifikātu izsniegšanas kārtība” (turpmāk – MK Noteikumi Nr. 1139)prasības attiecībā uz pumas reģistrāciju /Persona B/ nav ievērojis.

[3.1.3] Apsūdzībā būtisks kaitējums nepamatoti aprakstīts ar tiem pašiem pārkāpumiem, kuri vienlaikus kvalificēti kā apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpumi.

[3.2] Tiesa, izlemjot celtās apsūdzības pamatotību, nepamatoti atzinusi, ka apsūdzētie nav izpildījuši pienākumu Dabas aizsardzības pārvaldē reģistrēt pumas turēšanai paredzēto vietu pirms dzīvnieka iegādes un tādējādi pārkāpuši apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumus.

MK Noteikumu Nr. 1139 6. punkts paredz, ka minētos dzīvniekus reģistrē un marķē triju mēnešu laikā pēc to iegādes. Savukārt tiesa pretēju atzinumu par šāda pienākuma esību kļūdaini pamatojusi ar valsts iestāžu skaidrojumiem un Dabas aizsardzības pārvaldes pārstāvju liecībām, pēc būtības aizpildot normatīvā regulējuma robu, tas ir, veicot tiesību tālākveidošanu. Tādēļ apsūdzētie nevarēja saprātīgi paredzēt, ka par pumas neregistrēšanu pirms tās iegādes var iestāties kriminālatbildība.

Turklāt pirmās instances tiesa pieņēma blakus lēmumu, ar kuru vērsa Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un Dabas aizsardzības pārvaldes uzmanību uz konstatētajām nepilnībām un pretrunām normatīvajos aktos. Šis blakus lēmums netika pārsūdzēts vai protestēts, un tādējādi valsts apsūdzības uzturētājs un cietušais – Dabas aizsardzības pārvalde – blakus lēmumu faktiski ir atzinuši par pamatotu.

[3.3] Tiesa, secinot, ka apsūdzētie nav izpildījuši pienākumu reģistrēt pumas turēšanas vietu pirms tās iegādes, nepamatoti nav vērtējuši šādus rakstveida pierādījumus:

1) apsūdzētā /Persona B/ iesniegtos dokumentus, kas apstiprina, ka pumu viņš reģistrējis tāpat kā iepriekš citus 1973. gada Vašingtonas konvencijā „Par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām” (turpmāk arī – CITES Konvencija) minētos dzīvniekus, proti, tie vispirms tika iegādāti un tikai pēc tam triju mēnešu laikā reģistrēti Dabas aizsardzības pārvaldē;

2) Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas priekšlikumus grozījumiem Dzīvnieku aizsardzības likumā, kas apliecina, ka arī ministrija atzinusi nepilnības un pretrunas normatīvajā regulējumā;

3) MK Noteikumu Nr. 1139 projekta anotācijas un sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumus.

Turklāt tiesa nepamatoti par nepieļaujamu pierādījumu atzinusi /Persona C/ notariāli apliecinātās liecības par viņa personīgo pieredzi pumas iegādē un reģistrācijā kompetentajās iestādēs. Tiesa nav norādījusi, kurš konkrēts kriminālprocesa pamatprincips šo liecību iegūšanā būtu pārkāpts.

[3.4] Tiesa, secinot, ka apsūdzētie nav izpildījuši viņiem uzlikto pienākumu reģistrēt pumas turēšanas vietu pirms tās iegādes, nepamatoti nav izvērtējuši arī šādus lietā nozīmīgus faktus:

1) pretrunas Dabas aizsardzības pārvaldes tīmekļvietnē un portālā Latvija.lv dažādos laikposmos norādītajā informācijā par dzīvnieku reģistrācijas kārtību, lai gan attiecīgajā laika periodā MK Noteikumu Nr. 1139 redakcija bija nemainīga;

2) apsūdzētie pumu iegādājās un tās reģistrāciju veica atbilstoši tai kārtībai, kas bija norādīta Dabas aizsardzības pārvaldes tīmekļvietnē.

[3.5] Tiesa, atzīstot par pierādītu, ka apsūdzētie radījuši būtisku kaitējumu, nepamatoti par pieļaujamu pierādījumu atzinusi ekspertes /Persona D/ atzinumu, jo: 1) viņa nav uzskatāma par speciālisti Kriminālprocesa likuma izpratnē; 2) pierādījumi par viņas izglītību un pētījumu tematiku rada šaubas par viņas kompetenci; 3) pirms eksperta atzinuma sniegšanas viņa nopratināta kā lieciniece, kas saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 51. panta 5. punktu ir neapstrīdams interešu konflikta apstāklis.

Par /Persona D/ neobjektivitāti liecina arī tas, ka viņa: 1) piedalījies pumas izņemšanā un tās aprūpē pēc dzīvnieka nogādāšanas SIA „Rīgas Nacionālais zooloģiskais dārzs”; 2) strādā šajā sabiedrībā, kura iesniegusi arī ziņas par procesuālajiem izdevumiem, kas saistīti ar pumas glabāšanu.

[3.6] Tiesa, vērtējot ekspertes /Persona D/ un Dabas aizsardzības pārvaldes atzinumus, nav ņēmusi vērā, ka tajos izdarītie secinājumi nav attiecināmi uz konkrēto pumu, proti, nav ņemts vērā konkrētās pumas vecums, tās atbilstības, adaptācijas un pieradinātības pakāpe.

[3.7] Tiesa, atzīstot par pierādītu būtiska kaitējuma esību, nepamatoti atzinusi, ka liecinieku /Persona E/, /Persona F/ un /Persona G/ liecības ir nepatiesas un tajās norādītās ziņas vērtējamas kā mēģinājums palīdzēt apsūdzētajiem izvairīties no kriminālatbildības, jo nav vispusīgi izvērtējusi lietā esošos pierādījumus kopumā un savstarpējā sakarībā.

[3.8] SIA „Rīgas Nacionālais zooloģiskais dārzs” iesniegtajos dokumentos iekļautas ar pumas uzturēšanu nesaistītas izmaksas – aploka restaurācija, remonts, uzlabojumi, koku stādīšana u. c. –, tādēļ tās nepamatoti piedzītas no apsūdzētajiem.

[4] Par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 23. maija spriedumu kasācijas sūdzību iesniedzis apsūdzētā /Persona A/ aizstāvis M. Knipsis, lūdzot spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[4.1] Tiesa nepamatoti atzinusi, ka /Persona A/, iegādājoties un turot pumu, pārkāpis skaidri noteiktu pienākumu reģistrēt šā savvaļas dzīvnieka turēšanas vietu pirms tā iegādes, jo nedz pats pienākums, nedz tā izpildes kārtība normatīvajos aktos nebija skaidri noteikta.

[4.2] Tiesa nepamatoti atzinusi, ka: 1) MK Noteikumi Nr. 1139 paredz savvaļas sugu dzīvnieku turēšanas vietas reģistrācijas kārtību, un 2) Dabas aizsardzības pārvalde ir pilnvarota reģistrēt šādu turēšanas vietu, jo atbilstoši šiem noteikumiem šīs iestādes kompetencē ir CITES Konvencijā minēto sugu īpatņu reģistrācija, kas nav tas pats, kas savvaļas dzīvnieku turēšanas vietas reģistrācija. Termins „savvaļas dzīvnieku turēšanas vietas reģistrācija” šajos noteikumos nav atrodams.

Turklāt normatīvie akti nesniedz skaidru atbildi uz jautājumu, vai katram savvaļas sugas dzīvniekam ir reģistrējama atsevišķa turēšanas vieta.

[4.3] Tiesa ir pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 130. panta otrās daļas 4. punktu un 527.panta otrās daļas 3. punktu, nepamatoti par nepieļaujamiem atzīstot aizstāvja iesniegtos pierādījumus, ar kuriem pamatota būtiska kaitējuma neesība: 1) ekspertes /Persona H/ atzinumu, kas pierāda, ka /Persona A/ pumu turējis apstākļos, kas atbilst dzīvnieka vajadzībām; 2) zibatmiņu ar foto un video materiālu no pumas novietnes /Persona A/ dzīvesvietā; 3)/Persona A/ un /Persona H/ saraksti par pumas labturības prasībām.

Motīvu daļa

[5] Ņemot vērā kasācijas sūdzībās izteiktos argumentus, Senātam visupirms jāatbild uz šādiem jautājumiem:

1) vai /Persona A/ un /Persona B/ celtajā apsūdzībā ir pieļauti tādi trūkumi, kas liedza viņiem īstenot tiesības uz aizstāvību (Kriminālprocesa likuma 20. panta pirmā daļa);

2) vai apelācijas instances tiesa, konstatējot apsūdzēto darbībās apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpšanas objektīvo pusi (Krimināllikuma 115.¹ pants), pareizi iztulkojusi Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ panta pirmās daļas 1. punktu un trešo daļu;

3) vai apelācijas instances tiesa, konstatējot apsūdzēto darbībās apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpšanas subjektīvo pusi, nav pieļāvusi Kriminālprocesa likuma normu pārkāpumus pierādījumu vērtēšanā.

[6] Pārbaudījis lietā celtās apsūdzības saturu, Senāts konstatē, ka tajā nav pieļauti tādi trūkumi, kas būtu lieguši apsūdzētajiem īstenot viņu tiesības uz aizstāvību (Kriminālprocesa likuma 20. panta pirmā daļa).

[6.1] Krimināllikuma 115.¹ pants paredz atbildību par apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums.

Šī norma ir blanketā, jo tās dispozīcija satur norādi uz tirdzniecības noteikumiem citos normatīvajos aktos, kuros konkretizētas noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes. Līdz ar to šā noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir noskaidrojams, Krimināllikuma 115.¹ pantu lasot kopsakarā ar citiem normatīvajiem aktiem.

Saskaņā ar Satversmes tiesas un Senāta judikatūru blanketās normas var ietvert norādi gan uz valdības izdotiem noteikumiem, gan Saeimas izdotiem likumiem (*Satversmes tiesas 2008.gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106, 7.4. punkts, Senāta 2005. gada 4.janvāra lēmums lietā Nr. SKK-J-2/2005, 11100007904*). Turklāt blanketās normas var ietvert norādi uz Eiropas Savienības un starptautisko tiesību normām.

Apsūdzībā par Krimināllikuma 115.¹ pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu jānorāda tie apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecību reglamentējošo normu pārkāpumi, kuri ir cēloniskā sakarā ar kaitīgajām sekām.

[6.2] Senāts konstatē: saskaņā ar noziedzīgā nodarījuma aprakstu apsūdzībā /Persona A/ un /Persona B/ līdz 2019. gada 19. oktobrim, izmantojot trešās personas starpniecību, Čehijas Republikā iegādājās apdraudētu plēsēju kārtas savvaļas dzīvnieku – pumu. Pēc pumas transportēšanas uz Latviju tā vispirms tika nogādāta biedrības „Nosaukums A” telpās /Adrese A/ un nodota /Persona B/, bet neilgi pēc tam nogādāta /Persona A/ dzīvesvietā /Adrese B/, kur puma nelikumīgi turēta līdz 2020. gada 21. februārim, kad kratīšanas laikā tika izņemta.

Apsūdzībā norādīts, ka apsūdzētie pumu iegādājās un turēja, neizpildot Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ panta trešās daļas prasību, proti, viņi nebija reģistrējuši pumas turēšanas vietu un tādējādi pārkāpa šā panta pirmās daļas 1. punktā paredzēto aizliegumu iegādāties un turēt nebrīvā plēsēju kārtas savvaļas sugas dzīvnieku.

Tāpat no apsūdzības izriet, ka šo darbību rezultātā: 1) puma tika turēta labturības prasībām neatbilstošos apstākļos, pārkāpjot Dzīvnieku aizsardzības likuma un MK Noteikumu Nr. 1139 prasības, un 2) tika ievērojami apdraudēta pumas īpašnieka (turētāja), mājsaimniecībā dzīvojošo personu un apkārtējās sabiedrības vispārējā drošība.

Papildus minētajam apsūdzībā ietvertas atsauces uz Regulas Nr. 338/97 normām.

[6.3] Senāts atzīst, ka apsūdzībā ir norādīti apsūdzētajiem inkriminēto normatīvo aktu pārkāpumi, proti, nodarījums, kā arī konkretizēts būtiskais kaitējums, proti, sekas.

Šādu secinājumu nemaina tas, ka vispārīgi par pareizu atzīstams kasācijas sūdzībā izteiktais viedoklis, ka apsūdzībā nav pieļaujams būtisku kaitējumu aprakstīt, tikai atkārtojot nodarījuma izdarīšanas apstākļus, tajā skaitā pārrakstot tos citiem vārdiem vai pārveidojot par pārkāpto normu uzskaitījumu. Šāda pieeja novestu pie divu patstāvīgu noziedzīga nodarījuma sastāva pamatpazīmju – nodarījuma un seku – sapludināšanas, kā rezultātā likumā paredzētais materiāla sastāva noziedzīgais nodarījums praksē nepamatoti tiktu pārvērsts par formāla sastāva noziedzīgu nodarījumu, tādējādi paplašinot kriminālatbildību bez likumiska pamata.

Tomēr izskatāmajā lietā šāda kļūda nav pieļauta. Krimināllikuma 115.¹ panta izpratnē par tirdzniecības noteikumu pārkāpšanu (nodarījumu) ir atzīstams Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹panta pārkāpums, iegādājoties pumu, neesot reģistrētai savvaļas sugu dzīvnieka turēšanas vietai. Savukārt pārkāpumi, kas pieļauti dzīvnieka turēšanas laikā pēc tā iegādes, neesot nodomam dzīvnieku pārdot, apmainīt vai citādi iesaistīt tirdzniecības aprītē, paši par sevi neveido tirdzniecības noteikumu pārkāpumu. Tie raksturo apstākļus, kuros, pēc valsts apsūdzības ieskata, radies būtisks kaitējums, proti, dzīvnieka labturības un citu cilvēku drošības apdraudējumu.

To, ka apsūdzībā norādītie pumas turēšanas apstākļi paši par sevi nav daļa no tirdzniecības noteikumu pārkāpuma, apstiprina arī tas, ka par dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpumiem, ja to rezultātā iestājušās kaitīgās sekas, atbildība paredzēta Krimināllikuma 230.¹pantā.

Vienlaikus Senāts atzīst, ka nošķīrums starp nodarījumu un sekām apsūdzībā varēja tikt formulēts precīzāk. Tomēr, ņemot vērā apsūdzībā aprakstīto notikumu secību, tas neliedz saprast, kuri apstākļi attiecināmi uz nodarījumu un kuros apstākļos izpaudies būtiskais kaitējums.

Senāts konstatē, ka pēc apsūdzības grozīšanas pirmās instances tiesā apsūdzētie ir pauduši savu attieksmi pret grozīto apsūdzību un snieguši liecības par tajās norādītajiem apstākļiem (*lietas 4. sējuma 135.–136. lapa*). Tādējādi apsūdzētajiem bija zināmi apsūdzības faktiskie un tiesiskie pamati.

[6.4] Senāts vispārīgi piekrīt arī tam, ka nav pareizi apgalvot, ka apsūdzētie pārkāpuši Regulu Nr. 338/97, jo apsūdzībā minētās regulas normas pašas par sevi neparedz konkrētu uzvedības priekšrakstu – prasību rīkoties noteiktā veidā vai atturēties no noteiktas darbības.

Tomēr šis trūkums pats par sevi nenozīmē, ka apsūdzība nebūtu saprotama vai liegtu īstenot tiesības uz aizstāvību, jo no apsūdzības satura nepārprotami izriet, ka tās būtība ir saistīta ar Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹panta prasību neievērošanu, proti, pumas iegādi un turēšanu bez normatīvajos aktos paredzētās reģistrācijas.

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka celtā apsūdzība nav ierobežojusi apsūdzēto tiesības uz aizstāvību, tādēļ tiesai, izskatot lietu pēc būtības, bija jāizlemj tās pamatotība.

[7] Tālāk, pirms Senāts izvērtēs pārsūdzēto nolēmumu daļā par apsūdzības pamatotību, izklāstāms tiesiskais regulejums, kam ir nozīme šā vērtējuma izpratnē.

[7.1] Normas, kas konkretizē savvaļas dzīvnieku tirdzniecības kārtību, ir ietvertas Eiropas Savienības normatīvajos aktos, Dzīvnieku aizsardzības likumā, citos likumos un Ministru kabineta noteikumos.

Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka ir aizliegts iegādāties, turēt nebrīvā, atsavināt vai turēt pārdošanai vai apmaiņai un piedāvāt tirdzniecībā plēsēju kārtas savvaļas sugu dzīvniekus. Savukārt šā panta trešā daļa noteic, ka minētais aizliegums neattiecas uz zooloģiskajiem dārziem un reģistrētām savvaļas sugu dzīvnieku turēšanas vietām.

Dzīvnieku aizsardzības likuma 32. panta otrā daļa paredz, ka šā likuma [3.¹ panta](#) pirmajā daļā minēto dzīvnieku turēšanas vieta ir piesakāma reģistrācijai Pārtikas un veterinārajā dienestā Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Šo kārtību reglamentē Ministru kabineta noteikumi Nr. 1146 „Savvaļas sugu dzīvnieku turēšanas vietu reģistrācijas kārtība” (turpmāk – MK Noteikumi Nr. 1146). Vienlaikus tie paredz izņēmumu attiecībā uz starptautiskās tirdzniecības apdraudēto savvaļas sugu īpatņiem (sk. šo noteikumu 2. punktu kopsakarā ar Regulas Nr. 338/97 B pielikumu). Pie šādiem īpatņiem pieder arī puma (*Puma concolor*).

Skaidrojot šo izņēmumu, MK Noteikumu Nr. 1146 projekta anotācijā norādīts, ka: 1) atsevišķu dzīvnieku turēšanas vietu reģistrāciju reglamentē citi normatīvie akti vai 2) šāda reģistrācija nav nepieciešama. Kā viens no šādiem izņēmuma gadījumiem anotācijā minēti starptautiskajā tirdzniecībā apdraudētu savvaļas sugu dzīvnieki, uz kuriem attiecas MK Noteikumi Nr. 1139.

MK Noteikumu Nr. 1139 6. punkts noteic: apdraudēto dzīvnieku reģistrē un marķē triju mēnešu laikā pēc tā iegādes. Līdz ar to atbilstoši normas gramatiskajam formulējumam to iespējams veikt pēc dzīvnieka iegādes.

[7.2] MK Noteikumi Nr. 1139 praksē radījuši neskaidrību jautājumā, vai plēsēju kārtas dzīvnieka reģistrācija Dabas aizsardzības pārvaldē ir jāveic pirms tā iegādes vai triju mēnešu laikā pēc tam. To apliecina arī kompetento iestāžu atšķirīgie viedokļi.

Viedokli, ka reģistrācija Dabas aizsardzības pārvaldē veicama pēc dzīvnieka iegādes, paudis Pārtikas un veterinārais dienests, šajā lietā norādot, ka apsūdzētais /Persona A/ varēja „iesaistīties pumas tirdzniecības darījumos” no 2019. gada 7. oktobra, tas ir, pēc Kalifornijas karaliskās čūskas turēšanas vietas reģistrēšanas Pārtikas un veterinārajā dienestā, taču puma bija jāreģistrē Dabas aizsardzības pārvaldē (*lietas 2. sējuma 35. lapa*). Savukārt Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija atzinusi, ka MK Noteikumu Nr. 1139 6. punkts ir pretrunā ar Dzīvnieku aizsardzības likumu, tādēļ triju mēnešu termiņš nav piemērojams plēsēju kārtas savvaļas sugu īpatņu reģistrācijai un Dabas aizsardzības pārvalde par ieceri iegādāties dzīvnieku informējama pirms tā iegādes (*lietas 4. sējuma 149. lapa*).

Saistībā ar tiesiskā regulējuma neskaidrībām pirmās instances tiesa pieņēmusi arī blakus lēmumu.

Apelācijas sūdzība vai protests par šo lēmumu nav iesniegts. Apelācijas instances tiesa to nav atcēlusi arī pēc savas iniciatīvas.

[8] Tālāk Senāts pārbaudīs, vai apelācijas instances tiesa, konstatējot apsūdzēto darbībās apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpšanas objektīvo pusi (Krimināllikuma 115.¹ pants), ir pareizi interpretējusi Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ panta pirmās daļas 1. punktu un trešo daļu.

[8.1] Saskaņā ar celto apsūdzību /Persona B/ un /Persona A/ iegādājās pumu, neizpildot Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ panta trešās daļas prasību, proti, pirms pumas iegādes nebija reģistrējuši šī plēsēju kārtas dzīvnieka turēšanas vietu.

Apelācijas instances tiesa ir noraidījusi viedokli, ka Pārtikas un veterinārajā dienestā reģistrētā savvaļas dzīvnieka – Kalifornijas karaliskās čūskas – turēšanas vieta piešķir apsūdzētajiem tiesības iegādāties arī pumu, un atzinusi, ka apsūdzētie iegādājušies pumu, pārkāpjot Dzīvnieku aizsardzības likumā paredzēto aizliegumu.

[8.2] Senāts šo apelācijas instances tiesas atzinumu atzīst par pamatotu. Pretēji kasācijas sūdzībā paustajam tiesas konstatētais pārkāpums izriet nevis no tiesību tālākveidošanas, bet gan no tiesību normu satura noskaidrošanas, piemērojot interpretācijas metodes.

Lai pamatotu šo secinājumu, Senāts vispirms izklāstīs tiesību normu interpretācijas un tiesību tālākveidošanas nošķiršanas kritērijus.

[8.3] Arī krimināltiesību normu saturiskā tvēruma noskaidrošanā jāizmanto visas interpretācijas metodes – gramatiskā, sistēmiskā, vēsturiskā un teleoloģiskā metode (*Satversmes tiesas 2020. gada 24. septembra sprieduma lietā [Nr. 2019-22-01](#), 18. un 22.1. punkts*).

Interpretācijas robežas nosaka normas tekstā ietvertu vārdu visplašākā un visšaurākā iespējamā nozīme. Tiesību normu interpretācija kā juridiskā metode „netiek pāri” rakstītā teksta robežām (*Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa*. Briede J. (zin. red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 269. lpp.).

Šo robežu ietvaros iespējama gan sašaurināta, gan paplašināta interpretācija.

Ja, izmantojot interpretācijas metodes, iespējami vairāki interpretācijas rezultāti, priekšroka dodama tam rezultātam, kas konkrētajā situācijā nodrošina iespējami taisnīgāko risinājumu.

Savukārt interpretācijas robežu pārsniegšana iezīmē pāreju no tiesību normu interpretācijas uz tiesību tālākveidošanu: analogija sākas aiz normas tekstā lietoto vārdu visplašākās iespējamās nozīmes, bet teleoloģiskā redukcija – aiz to visšaurākās iespējamās nozīmes.

Materiālajās krimināltiesībās šīs juridiskās metodes par sliktu personai nav pieļaujamas. Proti, ar analogiju nedrīkst paplašināt noziedzīga nodarījuma sastāvu ārpus normas iespējamā vārdiskā satura, bet ar teleoloģisko redukciju – sašaurināt kriminālatbildību izslēdzošas vai ierobežojošas normas tvērumu (sk. arī *Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas 2006. gada 8.novembra lēmuma lietā Nr. 2 BvR 1378/06, 3. punktu; 2011. gada 16. jūnija lēmuma lietā Nr. 2 BvR 542/09, 57. punktu; Walter T. Der Wille des Gesetzgebers als höchstes Auslegungsziel, verdeutlicht anhand des § 42 StAG. Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 11/2016, S. 748).*

[8.4] Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka ir aizliegts iegādāties, turēt nebrīvē, atsavināt vai turēt pārdošanai vai apmaiņai un piedāvāt tirdzniecībā plēsēju kārtas savvaļas sugu dzīvniekus. Savukārt šā panta trešā daļa noteic, ka minētais aizliegums neattiecas uz zooloģiskajiem dārzjiem un reģistrētām savvaļas sugu dzīvnieku turēšanas vietām.

Jēdzienu „reģistrēta savvaļas sugu dzīvnieku turēšanas vieta” var saprast kā jebkuru savvaļas sugas dzīvnieka reģistrētu turēšanas vietu, vai šaurāk – kā tādu turēšanas vietu, kas reģistrēta tieši tai sugai, kuru paredzēts turēt.

Turpmāk minēto apsvērumu dēļ minētais jēdziens ir iztulkojams šaurākajā nozīmē.

Tiesības iegādāties un turēt plēsēju kārtas savvaļas sugu dzīvnieku, tajā skaitā pumu, ir izņēmums no vispārējā aizlieguma. Izņēmuma noteikumi ir jāiztulko šauri.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumā noteiktie izņēmumi nav interpretējami paplašināti un nav piemērojami pēc analogijas. Šāds uzskats ir pamatots ar apsvērumu, ka izņēmuma noteikumu paplašinātas iztulkošanas gadījumā vai gadījumā, kad tie tiek piemēroti pēc analogijas, pastāv risks izjaukt likumā ietverto kopsakaru starp „noteikumu” un „izņēmumu no noteikuma” (*Satversmes tiesas 2011. gada 13. decembra lēmuma lietā [Nr. 2011-15-01 9.5.punkts](#)*).

Priekšroka jēdziena šaurākajai nozīmei ir dodama arī, ievērojot Dzīvnieku aizsardzības likuma mērķi. Proti, šā likuma mērķis ir nodrošināt: 1) visu sugu dzīvnieku labturību un aizsardzību (sk. likuma preambulu) un 2) to, lai dzīvnieks netraucētu un neapdraudētu cilvēkus vai citus dzīvniekus (likuma 5. panta otrās daļas 3. punkts).

No minētā izriet, ka plēsēju kārtas savvaļas sugu dzīvnieku turēšana nebrīvē kā izņēmums ir pieļaujama tikai tad, ja tiek nodrošināti tādi dzīvnieka turēšanas standarti, kas ļauj sasniegt abus minētos mērķus. Līdz ar to izņēmums attiecas tikai uz tādu turēšanas vietu, kas reģistrēta attiecīgajai sugai, kuru paredzēts turēt, un nodrošina tai atbilstošas labturības un drošības prasības. Turpretim jēdziena plašākā izpratne novestu pie likuma mērķim neatbilstoša rezultāta, proti, persona, reģistrējot turēšanas vietu visnekaitīgākajam savvaļas sugas dzīvniekam, varētu iegūt tiesības turēt visbīstamāko plēsēju.

Tādējādi apelācijas instances tiesa, konstatējot apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpšanas objektīvo pusi, nav piemērojusi nedz analogiju, nedz teleoloģisko redukciju, bet veikusi normas sašaurinātu interpretāciju. Šāds iztulkojums iekļaujas normas iespējamā vārdiskā tvēruma robežās, tādēļ nav uzskatāms par tiesību tālākveidošanu.

[8.5] Šo secinājumu neietekmē iespējamās neskaidrības Ministru kabineta noteikumos, tajā skaitā par to, vai Dabas aizsardzības pārvaldes kompetencē ietilpa ne vien CITES konvencijā minētā īpatņa, bet arī attiecīgās savvaļas sugas dzīvnieka turēšanas vietas reģistrācija.

Iemesli, kuru dēļ nepieciešamā reģistrācija nav veikta, var būt nozīmīgi, vērtējot nodarījuma subjektīvo pusi, tomēr tie neietekmē noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses konstatēšanu: ja nav reģistrēta attiecīgās sugas turēšanas vieta, plēsēju kārtas savvaļas dzīvnieku iegādāties un turēt ir aizliegts neatkarīgi no reģistrēšanas neesamības iemesliem.

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa apsūdzēto darbībās pamatoti konstatējusi apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpšanas (Krimināllikuma 115.¹ pants) objektīvo pusi.

[8.6] Senāts papildus atzīmē, ka šāda atzinuma izdarīšanai nebija pamata piemērot Kriminālprocesa likuma 478. panta pirmo daļu, kas noteic, ka, ja tiesa uzskata, ka tiesību norma, kas piemērota konkrētajā krimināllietā,

neatbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normai (aktam), tā iesniedz pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā.

Izskatāmajā lietā nedz apelācijas instances tiesa, nedz Senāts savu secinājumu par Krimināllikuma 115.¹ pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi nav pamatojuši ar MK Noteikumu Nr. 1139 6.punkta neatbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normai, bet gan ar Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ panta satura noskaidrošanu. Turklāt MK Noteikumu Nr. 1139 6.punkts pats par sevi nenoteic, ka plēsēju kārtas savvaļas sugu dzīvnieku drīkst iegādāties pirms Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ panta trešajā daļā paredzētās prasības izpildes.

Pat ja Satversmes tiesa – līdzīgi kā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija – atzītu MK Noteikumu Nr. 1139 6. punktu par neatbilstošu Dzīvnieku aizsardzības likumam, tas nemainītu secinājumu, ka plēsēju kārtas savvaļas sugas dzīvnieka iegāde ir aizliegta, ja nav izpildīta pašā likumā paredzētā prasība – attiecīgās sugas turēšanas vietas reģistrācija. Tādēļ vēršanās Satversmes tiesā šajā lietā nebūtu izšķiroša tās pareizai izlemšanai.

Satversmes tiesas praksē lietas ierosināšana tiek atteikta, ja pieteikuma iesniedzēja tiesa nav pamatojusi, kādēļ tās izskatīšanā esošās lietas izlemšanai nepieciešama apstrīdēto normu satversmības pārbaude (sk. *Satversmes tiesas kolēģijas 2024. gada 26. aprīļa lēmuma pieteikumā Nr. 41/2024, 5. punktu; 2024. gada 12. marta lēmuma pieteikumā Nr. 8/2024, 6. punktu*). Vēršanās Satversmes tiesā nav pašmērķis, bet procesuāls instruments, kas izmantojams tikai tad, ja jautājums par piemērojamās normas atbilstību augstāka juridiskā spēka normai var ietekmēt lietas iznākumu.

[9] Tālāk Senāts pārbaudīs, vai tiesa, konstatējot apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpšanas subjektīvo pusi, ir ievērojusi Kriminālprocesa likuma prasības par pierādījumu vērtēšanu.

[9.1] Vispārīgi vainīgās personas psihiskā attieksme pret speciālo noteikumu pārkāpumu var izpausties gan nodoma, gan neuzmanības formā (sk. arī *Senāta Krimināllietu departamenta senatoru kopsapulces 2025. gada 16. decembra lēmuma „Par Krimināllikuma 260. panta piemērošanu” 2. punktu*). Tomēr darbībām, kas izpaužas apdraudēto savvaļas sugu dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpšanā, jābūt realizētām ar nodomu (tīši) (Kraštinš U., Liholaja V. *Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX–XVII nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2022, 243. lapa*).

Nodoma konstatēšanai nepietiek ar to, ka persona apzinājās faktiskos apstākļus, kas saistīti ar dzīvnieka iegādi un reģistrāciju.

Speciālo noteikumu, tajā skaitā apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpšana ar nodomu (tīši) nozīmē, ka vainīgais skaidri apzinās rīcības neatbilstību normatīvajiem aktiem (tiešs nodoms), vai apzināti pieļauj šādu neatbilstību un samierinās ar to (netiešs nodoms) (sal. *Senāta 2025. gada 16. septembra lēmuma lietā Nr. SKK-196/2025, ECLI:LV:AT:2025:0916.11370038219.9.L, 8.1.–8.2. punktu*). Tādēļ, pamatojot speciālo noteikumu pārkāpuma izdarīšanu ar nodomu, nav pietiekami atsaukties uz principu „likuma nezināšana neatbrīvo no atbildības”. Šis princips neatceļ Krimināllikuma 8. panta otrajā daļā paredzēto prasību konstatēt nodomu attiecībā uz visām noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm (sal. par pazīmi „sveša manta” *Senāta 2025. gada 14. novembra lēmuma lietā Nr. SKK-297/2025, ECLI:LV:AT:2025:1114.11380013122.3.L, 6.3. punktu*).

Arī Senāta praksē atzīts, ka atsevišķa normatīva akta neprecīza ievērošana ne vienmēr liecina par apsūdzētās personas ļaunprātīgu rīcību (sk. *Senāta 2007. gada 25. aprīļa lēmumu lietā Nr. SKK-164/2007, 11810010804, 2025. gada 15. augusta lēmuma lietā Nr. SKK- 63/2025, ECLI:LV:AT:2025:0815.11819003215.9.L, 8.3.1. punktu*).

Par to, ka persona apzinās savas rīcības neatbilstību normatīvajiem aktiem (tiešs nodoms) vai pieļauj šādu neatbilstību un samierinās ar to (netiešs nodoms), var liecināt, piemēram, skaidrs un nepārprotams tiesiskais regulējums, kā arī personas informētība par šo regulējumu, tajā skaitā, ja tā izriet no profesionālās darbības, kompetento iestāžu brīdinājumiem vai saziņas ar šīm iestādēm.

Par to var liecināt arī: 1) personas apzināta atkāpšanās no iepriekš ievērotā likumīgā rīcības modeļa bez saprātīga skaidrojuma; 2) rīcības slēpšana vai maskēšana, tajā skaitā nepatiesas informācijas sniegšana uzraugošajām iestādēm; 3) rīcības turpināšana pēc tam, kad personai aktualizēts pārkāpuma risks, piemēram, pēc brīdinājuma vai pārbaudes; 4) personas apzināta izvairīšanās noskaidrot piemērojamo tiesisko regulējumu, ko angļu juridiskajā terminoloģijā raksturo ar jēdzienu *willful blindness*.

Savukārt pret nodoma esību var liecināt: 1) sarežģīts, pretrunīgs vai neskaidrs tiesiskais regulējums; 2) pamatota paļaušanās uz kompetentas iestādes informāciju vai līdzšinējo praksi.

Minētais uzskaitījums nav izsmeļošs.

[9.2] Nodoms nosakāms, vērtējot personas psihisko attieksmi laikā, kad izdarītas noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi veidojošās darbības vai bezdarbība, nevis noziedzīgo seku iestāšanās laikā (sk. arī Steininger E. *Strafrecht.Allgemeiner Teil: Eine Einführung. Grundlagen. Das vollendete vorsätzliche Erfolgsdelikt. Band 1. Wien: Linde Verlag, 2013, S. 147.–148*; Schönke A., Schröder H. *Strafgesetzbuch Kommentar. 27. Auflage. München:C.H.Beck Verlag, 2006, S. 269*).

Attiecīgais laika ietvars, kurā vērtējams nodoms, ir atkarīgs no attiecīgā noziedzīgā nodarījuma struktūras, tādēļ vispirms jānoskaidro, kāda darbība vai bezdarbība veido konkrētā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi.

Izskatāmajā lietā nodoms jākonstatē pumas iegādes procesa laikā, jo, kā šajā lēmumā konstatēts iepriekš, par tirdzniecības noteikumu pārkāpšanu atzīstama pumas iegāde, neesot reģistrētai savvaļas sugu dzīvnieka turēšanas vietai.

[9.3] Pamatojot tirdzniecības noteikumu pārkāpšanas tīšumu, apelācijas instances tiesa norādījusi, ka:

1) iegādājoties pumu, apsūdzētie apzinājās, ka būs sarežģījumi ar dzīvnieka reģistrāciju;

2) apsūdzētais /Persona A/ savās liecībās melojis, norādot, ka pirms dzīvnieka iegādes ir sazinājies ar Dabas aizsardzības pārvaldi un saņēmis apstiprinājumu, ka normatīvo regulējumu sapratis pareizi, proti, ka Dabas aizsardzības pārvaldē dzīvnieku var reģistrēt pēc tā iegādes;

3) apsūdzēto atsaukšanās uz to, ka viņi rīkojušies saskaņā ar MK Noteikumu Nr. 1146 prasībām, ir pielāgota aizstāvības pozīcijai, lai izvairītos no kriminālatbildības;

4) apsūdzēto nodoms jau sākotnēji bija vērsts nevis uz čūskas, bet gan uz pumas iegādi, savukārt čūska izmantota tikai kā „līdzeklis”, lai vēlāk reģistrētu pumas turēšanas vietu.

Tiesas ieskatā apsūdzēto darbības norāda uz nodomu iegādāties pumu un ievest to Latvijā nelikumīgai turēšanai, apejot Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ panta pirmās daļas 1. punktā noteikto aizliegumu.

[9.4] Senāts atzīst, ka vispārīgi tiesa minētos atzinumus bija tiesīga izmantot nodoma pamatošanai. Tomēr spriedumā tie galvenokārt izteikti deklaratīvi, jo nav norādīti pierādījumi, no kuriem šie atzinumi izriet.

Senāts vērš uzmanību, ka lietās, kurās pierādījumu vērtējums ir sarežģīts un nav viegli pārskatāms, Senāta kompetencē neietilpst meklēt, kur citviet nolēmumā atrodami pierādījumi, ar kuriem pamatoti attiecīgie tiesas atzinumi. Pretējā gadījumā tiktu pārsniegta kasācijas instances tiesas kompetence, Senātam uzņemoties pierādījumu vērtēšanas funkciju, kas ir pretrunā kasācijas tiesvedības pamatnoteikumiem (sk. Kriminālprocesa likuma 569. panta trešo daļu).

[9.5] Turklāt tiesas veiktais pierādījumu vērtējums ir nepilnīgs.

Senāta judikatūrā ir atzīts: ja lietā nav tiešu pierādījumu par nodomu, to var pamatot ar netiešiem pierādījumiem. Šādā gadījumā tiesai jāizvērtē gan pierādījumi, kas var norādīt uz nodoma esību, gan pierādījumi, kas var radīt šaubas par nodomu, un abas pierādījumu grupas savstarpēji jāsalīdzina, izvērtējot, kurai no tām ir izšķiroša nozīme. Tikai pēc šāda kopvērtējuma tiesa var pamatoti secināt, vai nodoms ir pierādīts ārpus saprātīgām šaubām (sk. arī *Senāta 2025.gada 19. novembra lēmuma lietā Nr. SKK-73/2025, ECLI:LV:AT:2025:1119.11904007418.6.L, 13.3. punktu*).

Tādēļ, ja lietā ir apstākļi, tajā skaitā apsūdzētā skaidrojumi, kas var radīt šaubas par nodomu, tiesai vispirms jāvērtē šo apstākļu pierādītība. Savukārt, atzīstot tos par pierādītiem, tiesai jāpamato, vai tie rada saprātīgas šaubas par nodoma esību.

Izskatāmajā lietā tiesa šādu vērtējumu nav veikusi, jo bez ievēribas atstājusi tiesiskā regulējuma sarežģītību (sk. šā lēmuma 7. punktu) un kompetento iestāžu praksi citos līdzīgos gadījumos.

[9.5.1] Apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi apsūdzētā /Persona B/ aizstāvības pozīciju, ka puma tika reģistrēta tādā pašā kārtībā, kā iepriekš citi CITES Konvencijā minētie dzīvnieki, proti, dzīvnieki vispirms iegādāti un tikai pēc tam reģistrēti Dabas aizsardzības pārvaldē. Apsūdzētais liecinājis par 25 šādu dzīvnieku reģistrācijas gadījumiem.

Lai pārbaudītu šīs aizstāvības pozīcijas nozīmi izskatāmajā lietā, tiesai vispirms bija jāizvērtē, vai apsūdzētā /Persona B/ norādītā dzīvnieku reģistrācijas prakse pastāvēja faktiski. Turklāt, ņemot vērā, ka konkrētajā gadījumā puma ir plēsēju kārtas savvaļas sugas dzīvnieks, tiesai jo īpaši bija jāpievērš uzmanība tam, vai līdz 2019. gada oktobrim apsūdzētā reģistrēto dzīvnieku vidū bija plēsēju kārtas savvaļas sugu dzīvnieki un, ja bija, vai tie tika reģistrēti kārtībā, par kādu liecinājis apsūdzētais.

Tāpat tiesa nepamatoti nav vērtējusi pirmās instances tiesas atzinumu, ka apsūdzētie bija ievērojuši Dabas aizsardzības pārvaldes tīmekļvietnē un portālā Latvija.lv norādīto dzīvnieku reģistrācijas kārtību (sk. *sprieduma 45. lappusi*).

[9.5.2] Tiesa nav izvērtējusi arī aizstāvības iesniegtos pierādījumus par Dabas aizsardzības pārvaldes iespējami atšķirīgu praksi citā pumas reģistrācijas gadījumā, proti:

1) /Persona C/ notariāli apliecinātajās liecībās norādīto, ka pirms pumas iegādes viņš reģistrējis savvaļas sugas dzīvnieka turēšanas vietu Pārtikas un veterinārajā dienestā, t. i., rīkojies tāpat kā apsūdzētie viņiem inkriminētajā gadījumā, un tikai pēc dzīvnieka iegādes veicis tā reģistrāciju Dabas aizsardzības pārvaldē (*lietas 4. sējuma 156. lapa*);

2) šīm liecībām pievienoto Dabas aizsardzības pārvaldes 2021. gada 9. jūnija lēmumu par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pret /Persona C/ par pumas nelikumīgu turēšanu (*lietas 4.sējuma 141.–142. lapa*).

[9.5.3] Apelācijas instances tiesa /Persona C/ liecības nav vērtējusi tādēļ, ka pirmās instances tiesā tās nav pārbaudītas saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 512. panta otrās daļas 4. un 5. punktu.

Senāts atzīst, ka šo liecību nevērtēšana ir nepamatota.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka minēto tiesību normu mērķis ir garantēt apsūdzētā tiesības uz aizstāvību, proti, nepieļaut, ka nolēmums tiek balstīts uz apsūdzētajam nelabvēlīgām, tiesas sēdē nepārbaudītām liecībām, liedzot iespēju tās apšaubīt. Turpretim izskatāmajā lietā attiecīgo pierādījumu iesniedza apsūdzētā /Persona B/ aizstāvis, tādējādi paužot gribu to izmantot pierādīšanā. Līdz ar to šī pierādījuma izmantošana nolēmuma pamatošanā apsūdzētā tiesības uz aizstāvību aizskart nevarēja.

Savukārt nedz prokurore, nedz cietušās – Dabas aizsardzības pārvaldes – pārstāvis nav iebilduši pret šī pierādījuma pievienošanu lietas materiāliem un tā izmantošanu, jo:

1) pirmās instances tiesas 2022. gada 17. janvāra tiesas sēdē prokurore un cietušās – Dabas aizsardzības pārvaldes – pārstāvis atzinuši par apmierināmu aizstāvja lūgumu pievienot lietai /Persona C/ liecības;

2) no pirmās instances tiesas sprieduma izriet, ka tiesa šo pierādījumu pārbaudījusi kā rakstveida paskaidrojumu (*sprieduma 26. lappuse*);

3) nedz prokurora protestā, nedz Dabas aizsardzības pārvaldes apelācijas sūdzībā šī dokumenta izmantošana pirmās instances tiesas spriedumā nav apstrīdēta.

Apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā, ka izskatāmajā lietā bija izveidojusies Kriminālprocesa likuma 512. panta otrās daļas 4. punktā regulētajam gadījumam salīdzināma procesuālā situācija. Proti, ja minētā norma pieļauj liecību izmantošanu gadījumā, kad tam piekrīt aizstāvis un apsūdzētais, nelūdzot attiecīgās personas

nopratināšanu tiesas sēdē, tad izskatāmajā lietā /Persona C/ liecību izmantošanai faktiski bija piekrituši prokurore un cietušās pārstāvis.

[9.6] Rezumējot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, apsūdzēto darbībās konstatējot apdraudēto savvaļas dzīvnieku tirdzniecības noteikumu pārkāpšanas subjektīvo pusi, nav izvērtējusi visus lietā esošos pierādījumus to kopumā un savstarpējā sakarībā un nav pienācīgi pamatojusi savus atzinumus, tādējādi pieļaujot Kriminālprocesa likuma 128., 511., 512.panta otrās daļas un 564. panta ceturtās daļas pārkāpumus, kas ir atzīstami par Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē. Līdz ar to apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams pilnībā un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[10] Ņemot vērā, ka apelācijas instances tiesas spriedums tiek atcelts pilnībā un lieta apelācijas instances tiesā jāiztiesā no jauna atbilstoši Kriminālprocesa likuma 53. nodaļas nosacījumiem, pārējie kasācijas sūdzību argumenti, kas saistīti ar lietā esošo pierādījumu vērtējumu, tajā skaitā par būtiskā kaitējuma esību, ir izvērtējami apelācijas instances tiesā, izskatot lietu no jauna.

Izskatot lietu no jauna, apelācijas instances tiesai jāņem vērā turpmāk minētais.

[10.1] Nodoms pārkāpt tirdzniecības noteikumus pārbaudāms pumas iegādes procesa laikā. Ņemot vērā, ka šis process norisinājās vairākos secīgos posmos, tiesai visupirms jānoskaidro tā sākuma un beigu brīdis. Turklāt nodoms jāvērtē katram apsūdzētajam individuāli, ņemot vērā viņa zināšanas, rīcību un lomu iegādes procesā.

Ja tiesa, izvērtējot pierādījumus, konstatēs, ka Dabas aizsardzības pārvalde citos gadījumos ir pieļāvusi CITES Konvencijā norādīto dzīvnieku, it īpaši plēsēju, reģistrāciju pēc to iegādes, tiešu nodomu var atzīt par pierādītu tad, ja tiek konstatēts, ka apsūdzētie pirms pumas iegādes zināja par: 1) līdzšinējās prakses maiņu vai 2) kompetentās iestādes skaidri paustu nostāju šo praksi mainīt, taču apzināti to ignorēja. Savukārt netiešs nodoms var tikt konstatēts tad, ja pierādīts, ka apsūdzētie ar augstu varbūtības pakāpi apzinājās, ka pumas reģistrācija pēc tās iegādes 2019. gada oktobrī vairs nav pieļaujama, un, apzinoties šādu iespējamību, pieļāva aizlieguma pārkāpumu (sk. arī *Senāta 2025. gada 16. septembra lēmuma lietā Nr. SKK-196/2025, ECLI:LV:AT:2025:0916.11370038219.9.L, 8.1.– 8.2. punktu*).

Tāpat, pārbaudot nodomu, tiesai jāņem vērā konkrētā dzīvnieka bīstamība, proti, jo bīstamāks ir dzīvnieks, jo kritiskāk vērtējama aizstāvības pozīcija, ka apsūdzētie varēja subjektīvi pamatoti uzskatīt, ka viņiem ir tiesības vispirms iegādāties dzīvnieku un tikai pēc tam reģistrēt dzīvnieku un tā turēšanas vietu.

[10.2] Apsūdzētā vai viņa aizstāvja iesniegto ziņu par faktiem atzīšana par nepieļaujamiem, piemērojot Kriminālprocesa likuma 130. pantu, nav pieļaujama mehāniski, jo likums neparedz šiem procesa dalībniekiem tādas pašas iespējas iegūt pierādījumus kā valsts apsūdzībai. Tādēļ tiesa nav tiesīga prasīt, lai apsūdzētā vai viņa aizstāvja iesniegtie pierādījumi būtu iegūti tādā pašā veidā kā valsts iegūtie pierādījumi.

Turklāt, ja tiesa apsver iespēju atzīt par nepieļaujamu apsūdzētā vai viņa aizstāvja iesniegtu pierādījumu, jāapsver nepieciešamība par to informēt šos procesa dalībniekus, lai nolēmums šajā daļā nekļūtu par „pārsteiguma” nolēmumu.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka no tiesībām uz taisnīgu tiesu izriet prasība, lai tiesas savos nolēmumos neatsauktos uz tādiem faktiskajiem vai tiesiskajiem apstākļiem, par kuriem lietas dalībniekiem nav bijusi iespēja izteikties procesa laikā un kas rada tādu pagrieziena lietā, ko arī rūpīgs lietas dalībnieks nevarēja paredzēt (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013. gada 5.septembra sprieduma lietā „Čepek v.Czech Republic”, iesnieguma Nr. 9815/10, 48. punkts*).

[10.3] Kasācijas sūdzībā norādītais arguments, ka ekspertes /Persona D/ atzinums ir nepieļaujams pierādījums tādēļ, ka pirms ekspertīzes noteikšanas viņa nopratināta kā lieciniece, nav pamatots.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 51. panta 5. punktu bez jebkādas papildu apstākļu noskaidrošanas tiek atzīta interešu konflikta pastāvēšana, ja amatpersona, kura veic kriminālprocesu, šajā procesā ir liecinieks.

Senāts konstatē, ka, lai gan nopratināšanas protokolā, kas sastādīts pirms ekspertīzes veikšanas, /Persona D/ procesuālais statuss norādīts kā lieciniece, no nopratināšanas protokola satura izriet, ka viņa netika pratināta par

lietā pierādāmajiem apstākļiem pēc būtības. Nopratināšanas mērķis bija noskaidrot vienīgi /Persona D/ kompetenci (*lietas 1. sējuma 206.lapa*). Līdz ar to šī procesuālā darbība atbilda eksperta pratināšanai Kriminālprocesa likuma 156. panta pirmās daļas 4. punkta izpratnē, kas paredz, ka procesa virzītājs var aicināt ekspertu vai revidentu sniegt liecību, lai noskaidrotu eksperta kvalifikāciju.

Šādos apstākļos /Persona D/ nopratināšana pēc būtības nav vērtējama kā tāda liecinieka piedalīšanās kriminālprocesā, kas rada Kriminālprocesa likuma 51. panta 5. punktā paredzēto neapstrīdamo interešu konfliktu.

[10.4] Jautājumā par procesuālajiem izdevumiem Senāts norāda, ka atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr. 1025 „Noteikumi par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu” 7.5. punktu dzīvnieku, kas atzīts par lietisko pierādījumu, procesa virzītājs nodod glabāšanā īpaši šim nolūkam ierīkotā novietnē, telpā vai nožogotā teritorijā, ko izveidojusi fiziska vai juridiska persona atbilstoši dzīvnieku aizsardzību, audzēšanu un ciltsdarbu regulējošajiem normatīvajiem aktiem.

No minētā izriet, ka par procesuālajiem izdevumiem atzīstami tikai tādi izdevumi, kas tieši saistīti ar šajā kriminālprocesā izņemtās pumas uzturēšanu. Tādēļ kasācijas sūdzībā norādītie izdevumi par aploka restaurāciju, remontiem, uzlabojumiem, koku stādīšanu un citiem līdzīgiem darbiem var tikt atzīti par procesuālajiem izdevumiem tikai tad, ja tie ir tieši saistīti ar konkrētās pumas uzturēšanu, nevis ar zooloģiskā dārza kopējās infrastruktūras pilnveidošanu.

[11] Apsūdzētajiem /Persona A/ un /Persona B/ drošības līdzeklis nav piemērots.

Senāts atzīst, ka drošības līdzekļa piemērošanai apsūdzētajiem šajā kriminālprocesa stadijā nav tiesiska pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. pantu un 587. panta pirmās daļas 2. punktu, Senāts

nolēma

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 23. maija spriedumu pilnībā un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

Lēmums nav pārsūdzams.

M. Leja I. Jansone S. Kaija